

192
419658

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ, ΕΝΑΣ ΟΥΜΑΝΙΣΤΗΣ ΣΤΗΝ ΚΥΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

« Δέν αποκλείεται νά είμαι κι' ένας καλός καλλιτέχνης »

ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ Η ΣΥΡΡΟΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ

Η λατρεία στ' Γιάννη Τσαρούχη που δείχνει τό κοινό στήν τελευταία του έκθεση στ' «Ζυγό» είναι πρωτοφανής γιά τίς ελληνικές συνήθειες φιλοτέχνων. Ο ζωγράφος, μιά μεγάλη περίπτωση, όχι μόνο στήν τέχνη αλλά και στήν πνευματική μας ζωή γενικότερα, βρήκε τήν αναγνώριση που αξίζει στήν αυθεντικότητά του. Ένας άνθρωπος με άπειρα διώματα, με άποψη γιά τά γύρω του πράγματα με κομπό γιά τά δεινά τής ανθρωπότητας.

Έκείνο που ο Τσαρούχης έφερε στή δική μας πραγματικότητα ήταν ή καθαρή ματιά απέναντι σέ καταστάσεις ξεχασμένες, καταχνησασμένες ή καταδικασμένες. Μιά ματιά γεμάτη κουράγιο και παιδική αθωότητα. Μας έμαθε νά βλέπουμε τήν ψευτιά τήν ξενομανία, τή μίσηση, τήν έλλειψη αυθεντικότητας. Ουμανιστής σαν φιλοσοφική τοποθέτηση, εξακολουθεί νά βλέπει τά πράγματα με τά ίδια κριτήρια σέ μιά εποχή που ο ουμανισμός έχει εκτοπιστεί από τόν κυνισμό ή από διάφορους άλλους —ισμούς.

Στήν αποκλειστική συνέντευξη γιά τήν «Καθημερινή» ο Γιάννης Τσαρούχης μού μίλησε γιά τήν τέχνη στή σύγχρονη κοινωνία τή σχέση με τόν άνθρωπο, τή δυνατότητα νά εκφράσει τά σημερινά προβλήματα.

ΕΡ.: Τί σημαίνει σύγχρονη τέχνη Πότε γιά σας ή τέχνη είναι σύγχρονη;

ΑΠ.: Από τό 35 πού άρχισα ν' ασχολούμαι σοβαρά με τήν τέχνη, με άπασχόλησε πολύ αυτό που ονομάζουμε σύγχρονη τέχνη. Δέν συμφωνούσα καθόλου μ' αυτούς που μιλούσαν γιά τήν καλή παλιά εποχή και που έδρισκαν ό,τι καινούργιο γίνεται, κακό. Στους κύκλους που ζούσα έγώ, ο Πικάσο, ο Μπρακ, ο ντέ Κίρικο, ακόμα και ο Κλέε, ήταν ένα είδος κατεστημένο σεβαστό και όποιαδήποτε άλλη γνώμη ήταν άπαραδέκτη. Όταν πήγα στα 36 στο Παρίσι νά γνωρίσω και από κοντά τί είναι τέλος πάντων αυτή ή μοντέρνα τέχνη όχι τόσο των μεγάλων ονομάτων αλλά των επαναστατικών κινημάτων που κατά ένα τρόπο ήταν εναντίον τής Σχολής του Παρισιού. Ο Νταλί με τάσασε πολύ όχι τόσο γιά τό ποιητικό του μήνυμα όσο γιά τήν έπιστροφή του στήν παλιά αναπαραστατική ζωγραφική. Ζώντας στο σκοτεινό Παρίσι όμως, αισθανόμουν τήν ανάγκη μιάς ζωγραφικής αυτόφωτης ή με χρώματα φλυορεσάν ή με σωλίνες φθορίου. Στήν περίοδο αυτή έγραψα πολλά ποιήματα σουρρεαλιστικά που ένα μικρό τους μέρος δημοσιεύτηκε πέρσι στο «Ζυγό». Το Παρίσι όμως μού άνοιξε τά μάτια και στή ζωγραφική του 19ου αϊ. που σιγά - σιγά μ' έπηρεάσε.

ΕΡ.: Ποιά είναι σήμερα ή γνώμη σας γιά τή μοντέρνα τέχνη;

ΑΠ.: Το Μουσείο Πομπιντού τό όποίο δέν επισκέφτηκα ποτέ άλλα ξέρω τί περιέχει, από πρώτο χέρι, τό θεωρώ ένα μωσαϊκό μιάς εποχής που ουσιαστικά τελείωσε με τή οίση τής άτομικής δόμδας. Θέλω νά πώ ότι οι άπειλητικοί καλλιτέχνες όταν τόσο μεγάλες άπειλές τής έλευθερίας μας περιζώνουν, μού φαίνονται σαν παιδιά που παίζουν στρατιωτικά. Δέν καταδικάζω τή μοντέρνα τέχνη. Ο,τι έγινε καλώς γινώμενο, άλλες όμως επαναστάσεις έχει ανάγκη ή εποχή μας κι άλλα προβλήματα αντιμετώπιζει. Δέν πρέπει νά νομίζει κανείς ότι με τά σχέδια που έξεθεσα προτείνω

ΤΗΣ Β. ΣΠΗΛΙΑΔΗ

νέες λύσεις αλλά κάνω κάτι που αυτή τή στιγμή αισθάνομαι και που δε με άποξενώνει από τους νέους που θεωρούν δλόκληρο τό Μουσείο Πομπιντού κι ό,τι σχετικό με αυτό, σαν ξεπερασμένα πράγματα τής εποχής του υπαμά ή και του παππού καιιά φουά.

ΕΡ.: Δηλαδή είναι άρνητική ή στάση σας απέναντι στή μοντέρνα τέχνη;

ΑΠ.: Όχι. Δέ συντάσσομαι με τους ένθους της αλλά ούτε και με τους επιπόλαιους ένθουσιασμούς αυτών που τήν άνακαλύπτουν σήμερα και είναι πάρα πολλοί και αρκετά έπαρχιώτες. Δέ γνωρίζω άν είμαι προσήτης ή νοσταλγός. Λέω αυτό που πιστεύω. Όποια κι άν είναι ή σημασία τής μοντέρνας τέχνης σήμερα συνδυάζεται μ' έναν τρόπο ζωής που μού είναι μάλλον είδεχθής. Η τέχνη πρέπει νά είναι μιά αντίδραση κατά τής σκληρότητας τής βίας και άπανθρωπιάς. Από τόν Όμηρο μέχρι σήμερα αυτό συνέβαινε. Όμως σήμερα, θα είναι πολύ δύσκολο νά γίνει κανείς ύμνητής τής άουρασε τής έπας όπως ο Πίνδαρος. Άλλά είναι επίσης δύσκολο νά γίνει ύμνητής των καταπιεζομένων, όταν τους κατατρώει τό αίσθημα τής αντίληξης με τους καταπιεστές. Ίσως έχω άδικο όταν είμαι εναντίον τής βίας. Ίσως ή βία είναι κάτι που θεοσ όταν υπάρχει ένα μεγάλο ιδανικό προς τό συμφέρον του ανθρώπου. Άλλ' αυτό τό ιδανικό λείπει από τήν εποχή μας, κι αυτή ή μεγάλη έλλειψη άπογυμνώνει τή βία από κάθε δικαιολογητικό. Η σημερινή βία δε γίνεται από άγάπη κάποιων πραγμάτων που έχουμε ανάγκη άλλ' από σκέτη άγάπη γιά τή βία. Τήν ίδια τήν κεφαλαιοκρατία τής θεωρώ ξεπεσμένη, όχι τόσο γιά τά εγκλήματα που κάνει συχνά γιά νά σταθεί, αλλά γιά τήν έλλειψη ιδανικών φιλικών προς τόν άνθρωπο. Από τήν ερόσσια παλικαριά και φυσική έπιθετικότητα, φτάσαμε στο σκοτεινό έγκλημα που δέν υποστηρίζει τίποτα. Υπάρχουν

ζωτικά προβλήματα του ανθρώπου, τής ζωής του. Έπιτρέπονται όλα τά μέσα προκειμένου νά λυθούν. Άπαγορεύονται όλα όταν άγνοούνται αυτά τά ζωτικά προβλήματα. Όλοι οι σωτήρες είναι

ου οι επαναστάτες ούτε πώς οι όλιγοι προνομιούχοι θα τά κρατήσουν μόνο γιά τόν εαυτό τους, όπως πιστεύουν οι συντηρητικοί. Σήμερα θα κρίνουμε τά ίδια τά αγαθά και παράλληλα τίς άδικίες

ναι προνόμιο όσων μπορούν νά τήν πληρώσουν, είτε εκμεταλλευόμενοι τή φτώχεια του καλλιτέχνη, είτε τή φιλοσοφία του. Θα ήμουν πιο εύτυχής άν τό Μουσείο Πομπιντού τό τόσο πολυέεδο και

μοσφές τέχνης δε σημαίνει άκαδημαϊσμός:

ΑΠ.: Ο άκαδημαϊσμός ύπήρχε ήδη στή μοντέρνα τέχνη κι αυτό το είχαν πει οι πιο αυθεντικοί της εκπορεύσσοι Ζερβός, Τερίαντ και άλλοι. Τόσο ο άκαδημαϊσμός του 19ου αϊ, όπως και πολλοί νεότεροι είναι μονομερείς έμμονές σε δευτερεύοντα στοιχεία. Υπάρχουν όμως άκαδημαϊσμοί όπως ο ελληνικός, ο αιγυπτιακός ο κινεζικός που όργανώνονται κι όλοκληρώνονται σ' ένα σαφές ιδανικό. Οι νεότεροι άκαδημαϊσμοί είναι κάπως άναρχικοί κι άπλως δεξιοληγικοί. Αυτοί που θέλησαν νά βρούν ένα σύστημα έμπνευσμένο από τόν Πικάσο άπέτυχαν. Το ίδιο ισχύει γιά όσους θέλησαν νά ακολουθήσουν τό σύστημα Νταλί ή του Μάε Έρνστ. Αυτοί όλοι, καλοί ή κακοί, έπρότειναν κάτι, είπαν μιά πρόταση που νρειζόταν μιά άπάντηση πνευματώδη, σ' ένα πνεύμα Ζέν. Αντί αυτού βροθήκανε άνάξιοι μικροστοί, σωστές κεντήστρες βαρετές κι όχι άξιοι συνεχιστές. Αν άμφιδάλλω γιά τήν αξία τής μοντέρνας τέχνης, δέν άμφιδάλλω καθόλου γιά όλα τά εκατομμύρια των μικρών καλλιτεχνών που νομίζουν πως εκφράζονται γυαλογαρντώντας ό,τι είναι άποτελές και στο είδος του τέλειο. Η τέχνη δέν είναι άναμφισβήτητο αγαθό, αλλά υπό όρους.

ΕΡ.: Πώς μπορεί ένας ζωγράφος ένας καλλιτέχνης γενικότερα νά διδαχτεί από τήν παλιά τέχνη χωρίς νά γίνει άκαδημαϊκός;

ΑΠ.: Νά καταφύγει στήν πραγματικότητα και στα αισθήματα που μας προεγγεί. Κανένας δέν ξέρει από τους θεατές πόσο ή πραγματικότητα παίζει ρόλο στήν τέχνη. Ένας καλός ζωγράφος, είτε άσχημής είτε συγκεκριμένος όφείλει πολλά στήν πραγματικότητα. Το κοινό όμως βλέπει μόνο τήν αλλοίωση που ύφίσταται από τήν κατεργασία του καλλιτέχνη και δέν βλέπει αυτό που τή συνδέει μαζί της. Έτσι δημιουργούνται τραγικές παρερηνήσεις. Δέν πρέπει νά νομίζετε ότι μιλάω από τριπόδος. Έμπειρίες ενός ανθρώπου που αισθάνεται καταδικασμένος νά εκφραστεί και ύποχρεωμένος ν' άμυνθεί από ύβριους κινδύνους που παρουσιάζονται ως αγαθά. Όπως όλοι οι μεγάλοι τής νεώτερης Έλλάδας θεωρώ ύπονοέωσή μου, άσχετα άν είμαι τόσο μεγάλος, νά είμαι σ' έπαφή με τήν Ευρώπη, όσο κι άν διαφέρουμε άπ' αυτή σέ πολλά. Άλλά δε θα ήθελα ποτέ ή Έλλάδα νά γίνει σκουπιδοτενεκές άσημάντων πραγμάτων που έξάγονται είτε ως κλασική είτε ως επαναστατική τέχνη. Ός τώρα πάλι νά γίνει τό ίδιο με τή μοντέρνα. Όλα πρέπει νά κινούνται και νά έλέγχονται από τόν άνθρωπο. Όλα

ΕΡ.: Πότε ή στροφή ενός σύγχρονου καλλιτέχνη σέ παλιότερες

Ο Γιάννης Τσαρούχης μιλάει στή Β. Σπηλιάδη γιά τήν τέχνη στή σύγχρονη κοινωνία.

άντιπαθητικοί. Περιστοιχιζόμαστε από άπειλητικούς σωτήρες πιο έπιβλητικούς από τίς ίδιες τίς άπειλές. Ζούμε σ' εποχή που όργιάζουν οι μεσάζοντες. Έπιβίω πώς ή ζωή δε θα δεχτεί τόσους πολλούς κι άπειλητικούς σωτήρες και μεσάζοντες.

ΕΡ.: Πώς νομίζετε ότι θα μπορούσε ν' άμυνθεί ο σύγχρονος άνθρωπος;

ΑΠ.: Ένα ισχυρό μέσο άμυνας είναι νά κατεβάσουμε τό οικονομικό επίπεδο τής ζωής μας. Ένα μέρος τής μοντέρνας τέχνης θέλησε νά εκφράσει τί νέα εποχή τής όποιας χαρακτηριστικό είναι ή τεχνική επανάσταση. Όπως και νά είναι ή εποχή μας άρχίζει νά καταλαβαίνει ότι τό άνώτερο επίπεδο που μας δίνει ή πολιτική και ή οικονομική ευμερσία δε μας δίνει και τήν έπιζόμενη ευτυχία. Γιατί τό πρόβλημα δέν είναι πόσοι περισσότεροι άνθρωποι θα μετέχουν των αγαθών όπως πιστεύ

ες που δημιουργεί ή έπιβίωσή τους. Άλλά πήγαμε πολύ μακριά. Αυτό όμως δείχνει τή ζωτικότητα τής τέχνης και τή συσνέτισή της με τή ζωή.

ΕΡ.: Μιά και μιλήσατε γιά όρθή και μη κατανομή των αγαθών, πώς βλέπετε αυτή τήν μεγάλη άνοδο των τιμών των έργων τέχνης που κάνει άπρόσπτη τήν τέχνη στο μεγάλο κοινό;

ΑΠ.: Έχθρικά. Η τέχνη πρέπει νά βγει έξω από τό εμπόδιο. Κι αυτό θα γίνει και από τήν άνιδιοτέλεια των εμπόρων και των πλουσίων χορηγών αλλά κυρίως από τήν αλλαγή του καλλιτέχνη που άποφασίζει νά ζήσει λιτά και νά πληρωθεί μόνο από τήν πνευματική ικανοποίηση που του δίνει ή τέχνη. Δέν νομίζω πως όλος ο κόσμος πρέπει νά άπολαυθάνει τήν τέχνη γιατί όλος ο κόσμος δέν τήν έχει ανάγκη. Άλλά πρέπει νά είναι προσιτή ή τέχνη σ' αυτούς που τήν αγαπούν και όχι νά γί-

πανάκριβο μπορούσε ν' άσχοληθεί με προβλήματα που δέν άσχολεϊται κι άν ρωτούσαν τή γνώμη μου θα πρότεινα νά μετατραπεί σέ τηλεφωνικό κέντρο γιά νά μπορεί κανείς νά τηλεφωνεί στή Γαλλία κάπως καλύτερα άπ' ότι κατά τό έπος τής Άλβανίας στο Μέτωπο...

ΕΡ.: Πώς αντιμετώπιζετε αυτή τήν πρωτοφανή λατρεία του κοινού;

ΑΠ.: Έρχεται άγνά, και μού προεγγεί άμφιβολίες και φόβο. Με παρηγορεί μόνο όταν σκεφτώ ότι πιθανόν ή έκθεση αυτή νά μετριάσει κάποια ευτυχία κι ευφορία που είχα τήν ώρα που συνελάμβανα τά έργα μου. Δέν άποκλείεται νά είμαι κι ένας καλός καλλιτέχνης. Πάντως είναι φυσικό νά είμαι ο τελευταίος που μπουρεί νά τό ξέρει.

ΕΡ.: Πότε ή στροφή ενός σύγχρονου καλλιτέχνη σέ παλιότερες